

> Retouradres: Postbus 16275 | 2500 BG | Den Haag

Aan
Ministerie van Buitenlandse Zaken
Directie DAF
Afdeling Ambtsberichten (08.D.)
t.a.v. de heer P. van Oostveen
Postbus 20061
2500 EB Den Haag

Directie Dienstverlening

Afdeling Expertise
Team Onderzoek en Expertise
Land en Taal

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 16275
2500 BG Den Haag
Infolijn 088 - 0430 430

www.ind.nl

Contactpersoon

Secretariaat
T 088 04 34289

Datum 15 december 2022

Betreft Terms of Reference voor Thematisch Ambtsbericht inzake de rechtsstaat
in Rwanda

Datum

15 december 2022

Ons kenmerk

Geachte heer Van Oostveen,

Hierbij zend ik u, onder verwijzing naar de afspraken tussen het Ministerie van Justitie en Veiligheid en het Ministerie van Buitenlandse Zaken, een overzicht met aandachtspunten die met het oog op de beleidsvorming door de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid en de uitvoeringspraktijk van de IND en de DT&V bespreking behoeven in het door u uit te brengen thematisch ambtsbericht met betrekking tot de mensenrechtensituatie en rechtsstaat in Rwanda. De informatiebehoefte richt zich met name op de behandeling en eventuele terugkeer van personen die (mogelijk) betrokken zijn geweest bij de genocide in Rwanda in 1994.

Ik verzoek u de onderstaande onderwerpen te behandelen en in uw ambtsbericht expliciet melding te maken van relevante, reeds door u geschreven openbaar gemaakte thematische ambtsberichten over Rwanda.

Input van maatschappelijke relevante organisaties is betrokken bij de totstandkoming van deze brief.

1. Mensenrechtensituatie

Kunt u de informatie over de mensenrechtensituatie uit het thematisch Ambtsbericht Rwanda van mei 2016 actualiseren met betrekking tot de daarin genoemde onderwerpen en kunt u daarbij met name in gaan op de volgende vragen:

1. Is de situatie ten aanzien van de mishandeling en foltering begaan door militairen, politie en leden van de *District Administration Security Support Organ (DASSO)*, de *Reserve Forces* en de LDF gewijzigd sinds het vorige thematisch ambtsbericht Rwanda? Treden de Rwandese hogere of andere autoriteiten hiertegen op? Zo ja, op welke wijze en hoe effectief blijkt dit in de praktijk?

2. Is de situatie ten aanzien van verdwijningen gewijzigd sinds het vorige thematisch ambtsbericht Rwanda?
3. Is de situatie ten aanzien van moorden en buitengerechtelijke executies gewijzigd sinds het laatste thematisch ambtsbericht Rwanda? Treden de Rwandese hogere of andere autoriteiten hiertegen op? Zo ja, op welke wijze en hoe effectief blijkt dit in de praktijk?
4. Hoe is de situatie ten aanzien van (vermeende) tegenstanders van de regering in Rwanda? Zijn er groepen aan te wijzen die meer risico lopen? Op welke wijze speelt het profiel van de betreffende persoon een rol in de te verwachten behandeling en wat maakt dat iemand meer of minder risico loopt op een negatieve behandeling? Is het hierbij van belang of de vreemdeling (actief) lid is van een oppositiepartij of niet, op welke wijze de persoon zijn oppositionele gedachtengoed manifesteert, of hij mensen actief oproept zich tegen de overheid te verzetten of niet? Hoe is de situatie van familieleden van (vermeende) tegenstanders van de regering in Rwanda?
5. Houden de Rwandese autoriteiten de diaspora in de gaten? Zo ja, op welke schaal, op welke wijze en welke personen hebben (met name) de aandacht?
6. Door critici van de Rwandese regering wordt vaak gesproken over de 'lange arm van Rwanda'. Wat is er bekend over de invloed van de Rwandese autoriteiten in het buitenland?
7. Hoe is de situatie ten aanzien van mensen die vanuit het buitenland actief zijn geweest of nog altijd actief zijn voor oppositiepartijen die vanuit het buitenland opereren? Hoe is hun behandeling bij terugkeer naar Rwanda? Zijn er aanwijzingen dat de Rwandese diaspora die vanuit het buitenland oppositionele activiteiten verrichten tegen de Rwandese regering, in het buitenland problemen ondervinden met de Rwandese autoriteiten? Zo ja, met welke problemen kunnen zij te maken krijgen?
8. Hoe is de situatie van Victoire Ingabire?
9. Is er in het algemeen volgens u sprake van een verbetering, een verslechtering of van een situatie die vergelijkbaar is met de door u beschreven situatie in 2016 ten aanzien van de mensenrechtensituatie?
10. Kunt u ingaan op de ontwikkelingen ten aanzien van de vrijheid van meningsuiting? Hoe is het momenteel met de eerder ingetrokken licentie van de BBC?
11. Hoe staan de regering en de bevolking nu tegenover de aanwezigheid van internationale ngo's in Rwanda? Is het voor buitenlanders, werkzaam voor een internationale ngo, nog steeds moeilijker om aan een visum te komen?
12. Kunt u ingaan op de huidige situatie in het grensgebied tussen Rwanda en Uganda. Kunnen burgers vrij reizen tussen deze en andere EAC lidstaten, ook indien zij alleen in het bezit zijn van een geldige nationale identiteitskaart maar niet van een paspoort? Is het voor burgers van Uganda en Rwanda nog altijd mogelijk om zich vrij in het buurland te vestigen en daar te werken? Hoe is dat ten aanzien van andere buurlanden, die tevens EAC-lidstaten zijn?

2. Rechtsgang

Kunt u de informatie over de rechtsgang in Rwanda uit het vorige thematisch ambtsbericht actualiseren en daarbij met name ingaan op de volgende vragen:

1. Hoe is de algemene ontwikkeling van de rechtsgang in Rwanda sinds het vorige door u uitgebrachte thematisch ambtsbericht? In hoeverre is er momenteel sprake van een eerlijke rechtsgang?

Directie Dienstverlening
Afdeling Expertise

Team Onderzoek en Expertise
Land en Taal

Datum
15 december 2022

Ons kenmerk

2. Welke ontwikkelingen hebben zich voorgedaan ten aanzien van de reguliere rechtspraak, de militaire rechtbanken en het Rwanda Tribunaal (ICTR) sinds het vorige door u uitgebrachte thematische ambtsbericht?
3. Hoe is het gesteld met de digitalisering van het gacaca archief en is het zo dat er door centralisatie en gedeeltelijke digitalisatie van de archieven sprake is van toenemende toegankelijkheid ervan?
4. Is er informatie bekend over de manier waarop terugkeerders (al dan niet gedwongen, of via uitlevering) behandeld worden en de afgelopen tijd zijn behandeld? Kunt u ingaan op de houding van de Rwandese autoriteiten/samenleving ten aanzien van personen die al dan niet vrijwillig terugkeren?
5. Hoe (groot) is momenteel de invloed van de politiek op de rechtsgang? Waar blijkt dit uit? Hebben zich hierin wijzigingen voorgedaan sinds het vorige ambtsbericht en zo ja, in welke richting? Zijn rechters in staat onafhankelijk te functioneren? Is hierin een verschil te zien tussen de reguliere rechtsgang en de rechtsgang onder de Transfer Law?
6. Kunnen mensen die voor hun rol in de genocide zijn veroordeeld c.q. verdacht zijn, beschikken over juridische bijstand en is toegang mogelijk tot een buitenlandse advocaat of pro-Deoadvocaat? Zo ja, kan de advocatuur zonder tegenwerking van de Rwandese autoriteiten juridische bijstand verlenen aan mensen die zijn veroordeeld c.q. worden verdacht vanwege een rol in de genocide?
7. Zijn er regelingen voor het beschermen van getuigen? Kunnen getuigen in het buitenland worden gehoord? Zijn er aanwijzingen dat getuigen (actief) worden ontmoedigd om te getuigen ten behoeve van genocide verdachten?
8. Kunnen mensen die door een gacaca-rechtbank zijn veroordeeld hun zaak zelf nog bij een gewone rechtbank voorbrengen? Kunnen mensen die voor genocide zijn veroordeeld door een gacaca rechtbank of een gewone rechtbank een verzoek om herziening indienen, in beroep gaan tegen hun vonnis bij verstek of om bijzondere bepalingen vragen (bijv. i.v.m. de hoge leeftijd of medische toestand van een persoon)?
9. Hoe wordt in Rwanda uitvoering gegeven aan een levenslange gevangenisstraf? Is levenslang echt altijd in absolute zin levenslang, of zijn er mogelijkheden om toch eerder in vrijheid te worden gesteld? Zo ja, kan worden ingegaan op die mogelijkheden? Zijn er voorbeelden voorhanden? Maakt het hierbij nog uit of het gaat om een levenslange gevangenisstraf opgelegd door een gacaca-rechtbank of een gewone rechtbank? Maakt het bij berechting door een gewone rechtbank nog uit of het gaat om een berechting onder de Transfer Law?
10. In beginsel is de Rwandese *Transfer Law* alleen bedoeld voor uitgeleverde – en niet voor uitgezette – genocideverdachten, maar Canada heeft bedongen dat voor de uitzetting van Mugesera diens proces onder deze *Transfer Law* zal vallen. Is bekend of dit in meerdere gevallen is gebeurd? Is de verwachting dat dit ook in toekomstige zaken en voor andere landen kan worden bedongen? Kunt u voor de met het verschil onbekende lezer ook in dit TAB uitleggen wat het verschil is tussen de reguliere rechtspraak en de *Transfer Law*?
11. Welke andere landen hebben Rwandese genocideplegers of –verdachten uitgeleverd of uitgezet en hoe is dit verlopen?
12. Hoe worden (vermoedelijke) daders van de genocide in Rwanda bejegend door autoriteiten/burgers? Is er onderscheid in bejegening als zij terugkeren vanuit het buitenland of wanneer zij in het land zijn gebleven?
13. Hoe is dit voor diegenen die hun straf al hebben uitgezeten?
14. In hoeverre worden gebeurtenissen uit het verleden en politiek gemotiveerde beschuldigingen (waaronder bijvoorbeeld 'divisionisme') al dan niet terecht

Directie Dienstverlening

Afdeling Expertise

Team Onderzoek en Expertise
Land en Taal

Datum

15 december 2022

Ons kenmerk

gebruikt tegen de oppositie en ingebracht in de rechtsgang? Zijn hierin wijzigingen opgetreden sinds het vorige door u uitgebrachte thematisch ambtsbericht?

15. Wat is de gebruikelijke strafmaat bij veroordelingen in verband met deelname aan de genocide? Is hierbij een verschil tussen reguliere berechting en berechting onder de Transfer Law?

16. Wat is de stand van zaken van het traject dat de Rwandese regering heeft ingezet naar aanleiding van kritiek over de 'genocide ideologie' wet om deze wet aan te passen? Indien reeds sprake is van in werking getreden aangepaste bepalingen, hoe wordt daar in de praktijk invulling aan gegeven?

17. Kunt u ingaan op de stand van zaken/plannen met betrekking tot de transfer en vestiging van immigranten/asielzoekers vanuit het Verenigd Koninkrijk en Denemarken in Rwanda? Kunt u daarbij aangeven of en hoe deze landen de mensenrechtensituatie en rechtsgang in Rwanda beoordelen of speelt deze in het geheel geen rol bij de plannen van deze landen?

Directie Dienstverlening
Afdeling Expertise

Team Onderzoek en Expertise
Land en Taal

Datum
15 december 2022

Ons kenmerk

3. Detentie

Kunt u de informatie uit het vorige thematisch ambtsbericht over detentiecentra en de behandeling van verdachten en veroordeelden in deze detentiecentra in Rwanda actualiseren en daarbij met name ingaan op de onderstaande vragen:

1. Is de situatie in de gevangnissen gewijzigd ten opzichte van het laatste thematisch ambtsbericht en zo ja op welke wijze?
2. Onder wat voor omstandigheden zitten gedetineerden (en dan met name degenen die voor hun rol in de genocide zijn veroordeeld c.q. verdacht) hun detentie/voorarrest uit (denk hierbij aan: hygiëne, overbevolking, toegang tot voedsel)?
3. Hoe zijn de medische voorzieningen voor gedetineerden?
4. Is bekend of mishandeling/marteling voorkomt in Rwandese gevangnissen? Is het mogelijk om daar klacht tegen in te dienen? Voor zover dit soort misstanden voorkomen, wordt daar tegen opgetreden door de (andere) Rwandese autoriteiten?
5. Bestaat er een verschil in behandeling van gedetineerden die zijn gedetineerd vanwege hun rol in de genocide en andere gedetineerden?
6. Is hetgeen waarvoor men is veroordeeld relevant voor in welke gevangenis men wordt geplaatst? Kan specifiek worden ingegaan op hetgeen bekend is over mensen die i.v.m. de genocide zijn veroordeeld tot een gevangenisstraf, in welke gevangnissen zij terecht komen en hoe de detentieomstandigheden aldaar zijn? Is hierbij een verschil te maken tussen mensen die via gacaca en mensen die regulier zijn berecht?
7. Komen alle *transfer cases* in *Mageragere* en aansluitend *Mpanga* gevangenis terecht? Hoe is de situatie in de internationale vleugel van *Mageragere* gevangenis en de *Mpanga* gevangenis? In hoeverre verschilt die situatie van de situatie in andere gevangnissen.
8. In welke gevangenis komen genocide-verdachten terecht indien zij in het kader van een uitzetting terugkeren naar Rwanda?
9. Is de *Butanwa* prison inmiddels in gebruik? Zal deze op termijn de *Central 1930 Prison* helemaal vervangen?
10. Hebben mensenrechtenorganisaties toegang tot gedetineerden en detentie-inrichtingen?

Indien u vragen heeft over bovengenoemde aandachtspunten kunt u contact opnemen met Team Onderzoek en Expertise Land en Taal.

De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid
Namens deze,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Tycho Walaardt', written over a horizontal line.

Tycho Walaardt (Hoofd Team Onderzoek en Expertise Land en Taal)

Directie Dienstverlening
Afdeling Expertise

Team Onderzoek en Expertise
Land en Taal

Datum
15 december 2022

Ons kenmerk